

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

A Development of Training courses to Promote Online media literacy among High school students

สุพรรณษา สุวรรณชาติ¹ ปาลิดา สายรัตน์ทอง พัฒนพิชัย²

วิมลมนี นิลมนี^{3*} ซูไลดา สะดี⁴ นูรยัสมินทร์ สหสันติวรกุล⁵

Supansa Suvanchatre¹ Palida Sairatthong Pattanapichai²

Wimonmanee Ninmanee³ Sulaida Sadee⁴ Nuryasmin Sahasantivorakul⁵

¹⁻⁵หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹⁻⁵M.Ed. (Curriculum and Instruction), Faculty of Education, Prince of Songkla University

*Corresponding author email: wimonmanee.2022@gmail.com

(Received: 24 May 2023, Revised: 28 August 2023, Accepted: 4 September 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และ 2) ศึกษาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ก่อนและหลังฝึกอบรม การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วย t-test แบบ Paired samples test และ One Sample test ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 4 ฐานกิจกรรม ดังนี้ 1. รู้จักฉัน รู้จักเธอ รู้ (ทัน) สื่อออนไลน์ 2. ถอดจิตพิณจีสื่อ 3. โปรดใช้ฉันให้เกิดประโยชน์ 4. เอาชีวิตรอดในสื่อออนไลน์ ใช้เวลากิจกรรมละ 1.5 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง 2) คุณภาพของหลักสูตร พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เฉลี่ยหลังเข้าอบรมโดยภาพรวม สูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมตอนปลายสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์, ภัยคุกคามจากโลกออนไลน์

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) develop training courses to promote online media awareness among high school students and 2) study the effectiveness of training courses to promote online media awareness among high school students. Participants were selected using a simple random sampling method with a total of 20 students from the 4/2 class studying at Tessabal 2 Wattaninarasamosorn School during the 2022 school year. Research tools were the Development of Training courses to Promote Online media awareness among High school students and online media awareness pretest and posttest training test. Statistical analyses were average, standard deviation, and t-test with paired sample test and one sample test. Results of the research demonstrated that 1) the training course was divided into 4 activities, including 1. Know me, know you, know online media 2. Mindful consideration of the media 3. Please use me to good use, and 4. Survive in online media. Each activity took 1.5 hour with a total of six hours. 2) Students participating in a training course to promote online media awareness among high school students revealed an overall average online media awareness score before the training was higher than the after attending the training with statistically significant at the .05. Comparing with the standard criteria showed that the after-training score was higher than 70% set with a statistical significance at the .05.

Keywords: training course, online media awareness, threats from online media.

บทนำ

ปัจจุบันโลกของเราได้เข้าสู่สังคมยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีความเจริญก้าวหน้า และเกิดความเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะสื่อ เทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทกับชีวิตคนในสังคมเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มว่าจะมีความก้าวหน้า และมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต (บุบผา เมฆศรีทองคำ และ ดนุลดา จามจุรี, 2554; พัชราภา เอื้ออมรวิช, 2561; อุษณีย์ กังวารจิตต์, 2559) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลต่อผู้คนในสังคมทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยผลด้านบวกที่เกิดขึ้นนั้น คือ ทำให้ผู้คนสามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เป็น การเปิดโลกทัศน์ที่กว้างไกล ติดต่อกับสื่อสารกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว สามารถโต้ตอบ แสดงความคิดเห็นกันได้ สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ส่วนผลด้านลบนั้น คือ หากใช้สื่อผิดวัตถุประสงค์ ไม่มีความสร้างสรรค์ และไม่มีความรู้เท่าทันสื่อก็จะไม่มีความสามารถในการควบคุมความเชื่อ และพฤติกรรมส่วนตัวของตนเอง และนำมา

ซึ่งภัยอันตรายรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง (กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, 2562; พิริวิชัย คำเจริญ, 2563; สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ; ม.ป.ป.)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้าผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการใช้สื่อออนไลน์ และการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายภายในโรงเรียนด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากนักเรียน ผู้ปกครอง ครู พบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสรมีการใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างคล่องตัว และมากกว่าเด็กประถมศึกษาตอนต้นอย่างเห็นได้ชัด ส่วนใหญ่รู้จัก และสามารถเข้าถึงการใช้งานสื่อออนไลน์ได้เป็นอย่างดี ปรับตัวให้เข้ากับสื่อได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ในช่วงระยะเวลาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมามีเป็นระยะเวลาที่ครูผู้สอนและนักเรียนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนได้อย่างปกติ จึงเป็นสาเหตุในการบีบบังคับให้นักเรียนต้องมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก ไอแพด แท็บเล็ต เป็นของตนเอง เพื่อใช้อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงเนื้อหา การเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งนอกจากนักเรียนจะใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ใน การเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ หรือใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแล้ว นักเรียนยังใช้อุปกรณ์เหล่านี้ในการสร้างความบันเทิง หรือความเพลิดเพลินให้แก่ตนเองอีกด้วย เช่น การเล่นเกม ดูหนัง ดูคลิปวิดีโอ ฟังเพลง คุยเล่นกับเพื่อน แอปพลิเคชันที่นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใช้นั้น คือ ยูทูบ, ทิกต็อก, เฟซบุ๊ก, ไลน์, บอร์ดเกมออนไลน์วีเพลย์, เกมฟรีไฟ และเว็บไซต์แคสเกมต่าง ๆ โดยในวันจันทร์-ศุกร์ นักเรียนเข้าใช้สื่อออนไลน์โดยเฉลี่ย 3-4 ชั่วโมงต่อวัน และเข้าใช้ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์เฉลี่ย 6-8 ชั่วโมงต่อวัน ในขณะที่นักเรียนเข้าใช้สื่อออนไลน์นั้น นักเรียนส่วนใหญ่เคยพบเจอกับเว็บไซต์ หรือสื่อออนไลน์ที่ไม่เหมาะสม เช่น เว็บพนันออนไลน์ ภาพลามกอนาจาร ซึ่งไม่ได้มีพ่อแม่ หรือผู้ปกครองคอยกำกับ ให้คำชี้แนะตลอดเวลา แต่พ่อแม่ ผู้ปกครองจะให้การชี้แนะเมื่อมีโอกาส หรือตอบคำถามเมื่อนักเรียนมีข้อสงสัย

ในสถานการณ์เช่นนี้ การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เพื่อเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนผ่านมาจากระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น และเริ่มมีการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ด้วยตนเองได้ นักเรียนระดับดังกล่าวยังมีประสบการณ์ในชีวิตน้อย และขณะที่นักเรียนใช้สื่อออนไลน์ในบางครั้งก็อยู่นอกเหนือสายตา และการกำกับดูแลของผู้ปกครอง และครู นักเรียนจึงอาจกระทำบางสิ่งบางอย่างที่นำมาซึ่งภัยอันตรายรูปแบบต่าง ๆ อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเอง บุคคลรอบข้าง และสังคม สอดคล้องกับผลสำรวจสถานการณ์เด็กไทยกับภัยออนไลน์ปี 2565 ระหว่างเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม ที่ได้รับการเผยแพร่ในเวทีสัมมนา Child Grooming : ล่อลวงเด็กออนไลน์ ภัยร้ายที่ต้องจับ ซึ่งจัดโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิอินเทอร์เน็ตเพื่อร่วมพัฒนาไทย และภาคีเครือข่าย ที่พบว่า เด็กประถมศึกษาตอนปลายอายุประมาณ 10 ขวบ เล่นเกมออนไลน์สูงถึงร้อยละ 75 เคยพบเห็นสื่อลามกอนาจารถึงร้อยละ 54 เคยถูกคุกคามทางเพศร้อยละ 11 เคยวิดีโอคอลล์อนาจาร และถูกลั่นแกล้งรังแกทางออนไลน์ (Cyber Bullying) ร้อยละ 26 เคยเข้าเว็บไซต์ผิดกฎหมายหรืออันตราย ร้อยละ 11 เคยเล่นพนันออนไลน์ ร้อย

ละ 7 เคยจ่ายเงินเพื่อซื้อกล่องสุมในเกม และนัดพบเพื่อนออนไลน์ ร้อยละ 18 (สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2566)

ด้วยเหตุดังกล่าวครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน จึงต้องหาแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการเผชิญสถานการณ์ และป้องกันตนเองจากภัยรูปแบบต่าง ๆ ที่มาจาก การใช้สื่อออนไลน์ สอดคล้องกับที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 24 ข้อที่ 2 ระบุว่า ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ปี 2560-2579 ที่กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspiration) โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนมีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ซึ่งหนึ่งใน 8C คือ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) อีกทั้งยังกำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนและวางระบบป้องกัน และแก้ไขภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ และให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ทั้งนี้จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้พิจารณาองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน และได้สังเคราะห์องค์ประกอบที่จำเป็นต้องสร้างเสริมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนเป็น 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงสื่อออนไลน์ 2) การวิเคราะห์สารในสื่อออนไลน์ 3) การตระหนักในคุณ-โทษของสื่อออนไลน์ และ 4) การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ (พนม คล้ายยา, 2559; พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552; สำนักงาน ราชบัณฑิตยสภา, 2558; Hobbs, 2011) ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การจะส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะ การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ได้ดังองค์ประกอบที่กล่าวมาแล้วอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เน้นการป้อนข้อมูลจากครูผู้สอนให้นักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเสริมสร้างทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล เน้นให้นักเรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง กระตุ้นให้นักเรียนเล็งเห็นความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ มีภูมิคุ้มกันในการใช้สื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยอาศัยทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning) และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) รวมทั้งคำนึงถึงระดับการเรียนรู้ของนักเรียนตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Intellectual Development Theory) เพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม มีความร่วมมือกันทั้งด้านความคิด การวางแผนการทำงาน และเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ภายใต้กิจกรรมฐานที่กำหนด มีการใช้เกม กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ เพื่อให้นักเรียนเห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปได้ (ชาติชาย ม่วงปทุม, 2557; ทิชนา แคมมณี, 2564)

ด้วยสภาพการณ์ และความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้สอดคล้องกับการส่งเสริมองค์ประกอบการเรียนรู้ทันสื่อที่ได้สังเคราะห์ โดยอบรมผ่านการให้นักเรียนลงมือทำกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีความรู้เท่าทันสื่อ

ออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่อที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เกิดการแพร่หลายได้อย่างรวดเร็ว สามารถใช้สื่อออนไลน์อย่างถูกต้อง เกิดประโยชน์ มีภูมิคุ้มกันในการป้องกันภัยต่าง ๆ ที่แฝงมากับสื่อ ตลอดจนเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ และสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นท่ามกลางยุคโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มี 7 องค์ประกอบ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา 5) โครงสร้างหลักสูตร 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล

1.2 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น 4 กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) รู้จักฉัน รู้จักเธอ รู้ (ทัน) สื่อออนไลน์ 2) ถอดจิตพิณสื่อ 3) โปรดใช้ฉันทให้เกิดประโยชน์ และ 4) เอาชีวิตรอดในสื่อออนไลน์ ใช้เวลากิจกรรมละ 1.5 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้อง รวมทั้งสิ้น 45 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และใช้หน่วยสุ่มเป็นห้องเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเข้าถึงสื่อออนไลน์ 2) การวิเคราะห์สารในสื่อออนไลน์ 3) การตระหนักในคุณ-โทษของสื่อออนไลน์ และ 4) การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ก่อนและหลังฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีกระบวนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ตลอดจน ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

2. กำหนดแบบแผนและองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้องค์ประกอบของหลักสูตร 7 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา 5) โครงสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล

3. ออกแบบ และสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

4. นำหลักสูตรฝึกอบรมให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและเทคโนโลยี 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ผลการประเมินความเหมาะสมพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก แต่มีข้อเสนอแนะในบางประเด็น เช่น การปรับบางกิจกรรมให้ครอบคลุมองค์ประกอบมากขึ้น

5. นำหลักสูตรฝึกอบรมที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

6. ปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมให้มีความเหมาะสมและจัดทำหลักสูตรฉบับสมบูรณ์
แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ก่อนและหลังฝึกอบรม มีกระบวนการสร้าง และหาคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเนื้อหาสาระ ในแต่ละหัวข้อของการฝึกอบรม
2. สร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ให้ครอบคลุมองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น

3. หาคุณภาพของแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อตรวจสอบ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและเทคโนโลยี ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถาม และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 มาใช้เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม จำนวน 30 ข้อ โดยครอบคลุมองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ทั้ง 4 องค์ประกอบ

5. นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังฝึกอบรม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้หลักสูตรจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่งถึงโรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร
2. ขั้นเตรียมนักเรียนก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการแนะนำหลักสูตรวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทันสื่อออนไลน์ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบทดสอบ การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ไปใช้วัดการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนก่อนการจัดอบรม
3. ขั้นดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยจัดกิจกรรมตามหลักสูตรให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามแผนจัดการกิจกรรม 4 กิจกรรมที่จัดเตรียมไว้
4. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฉบับเดียวกับก่อนการจัดอบรม และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคะแนนจากแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ทดสอบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างระหว่างแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติ t-test for dependent samples ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนกับเกณฑ์ ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t-test for one sample

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตอนปลายพบว่า หลักสูตรดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 ฐานกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1) รู้จักฉัน รู้จักเธอ รู้ (ทัน) สื่อออนไลน์ 2) ถอดจิตพิณจีสื่อ 3) โปรดใช้ฉันให้เกิดประโยชน์ 4) เอาชีวิตรอดในสื่อออนไลน์ เพื่อนำไปสู่การเลือกใช้ได้อย่างถูกต้อง และปลอดภัย โดยฐานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะใช้เวลา ฐานละ 1.5 ชั่วโมง รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง

กระบวนการฝึกอบรม

เนื่องจากในปัจจุบันนักเรียนส่วนใหญ่มีการใช้สื่อ และเทคโนโลยี การเข้าถึงสื่อออนไลน์ ผู้วิจัยได้มีการสังเคราะห์องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อได้ 4 องค์ประกอบได้ดังนี้ 1) การเข้าถึงสื่อออนไลน์ เป็นความสามารถในการรู้จัก และเลือกใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างถูกต้อง 2) การวิเคราะห์สารในสื่อออนไลน์ เป็นการพิจารณาแยกแยะ ทัศนคติองค์ประกอบของสารที่ปรากฏในสื่อออนไลน์

เพื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วน ได้แก่ ผู้ผลิตสาร วัตถุประสงค์ เนื้อหา ข้อเท็จจริงอย่างถ่องแท้ 3) การประเมินค่าของสารในสื่อออนไลน์ เป็นการตระหนักรู้ถึงประโยชน์ และโทษของสารที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ สามารถตัดสินใจได้ว่าสารที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ หรือไม่ อย่างไร และ 4) การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการนำสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ และประเมินค่าสารที่ได้จากสื่อออนไลน์ ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง เหมาะสม รูปแบบในการดำเนินกิจกรรมจะเป็นฐานกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการสังเคราะห์องค์ประกอบมาจาก (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2558) (พนม คล้ายยาม, 2559) (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552) และ (Renee Hobbs, 2011) การจัดกิจกรรมภายในหลักสูตรเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เป็นกระบวนการกลุ่มและมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ รวมไปถึงมีการแสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์ที่กำหนดโดยการนำแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละฐานกิจกรรมการเรียนรู้มาฝึกอบรมนักเรียนแบ่งออกเป็น 4 ฐานกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1. รู้จักฉัน รู้จักเธอ รู้ (ทัน) สื่อออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนเลือกใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างถูกต้อง 2. ถอดจิตพิณจีสื่อ เพื่อให้นักเรียนพิจารณาแยกแยะ ตีความองค์ประกอบของสารที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ 3. โปรดใช้ฉันทให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้นักเรียนตระหนักรู้ถึงประโยชน์ และโทษของสารที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ 4. เอาชีวิตรอดในสื่อออนไลน์ เพื่อนำไปสู่การเลือกใช้ได้อย่างถูกต้อง และปลอดภัย

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย มีความสอดคล้องกับเนื้อหา ดังนี้

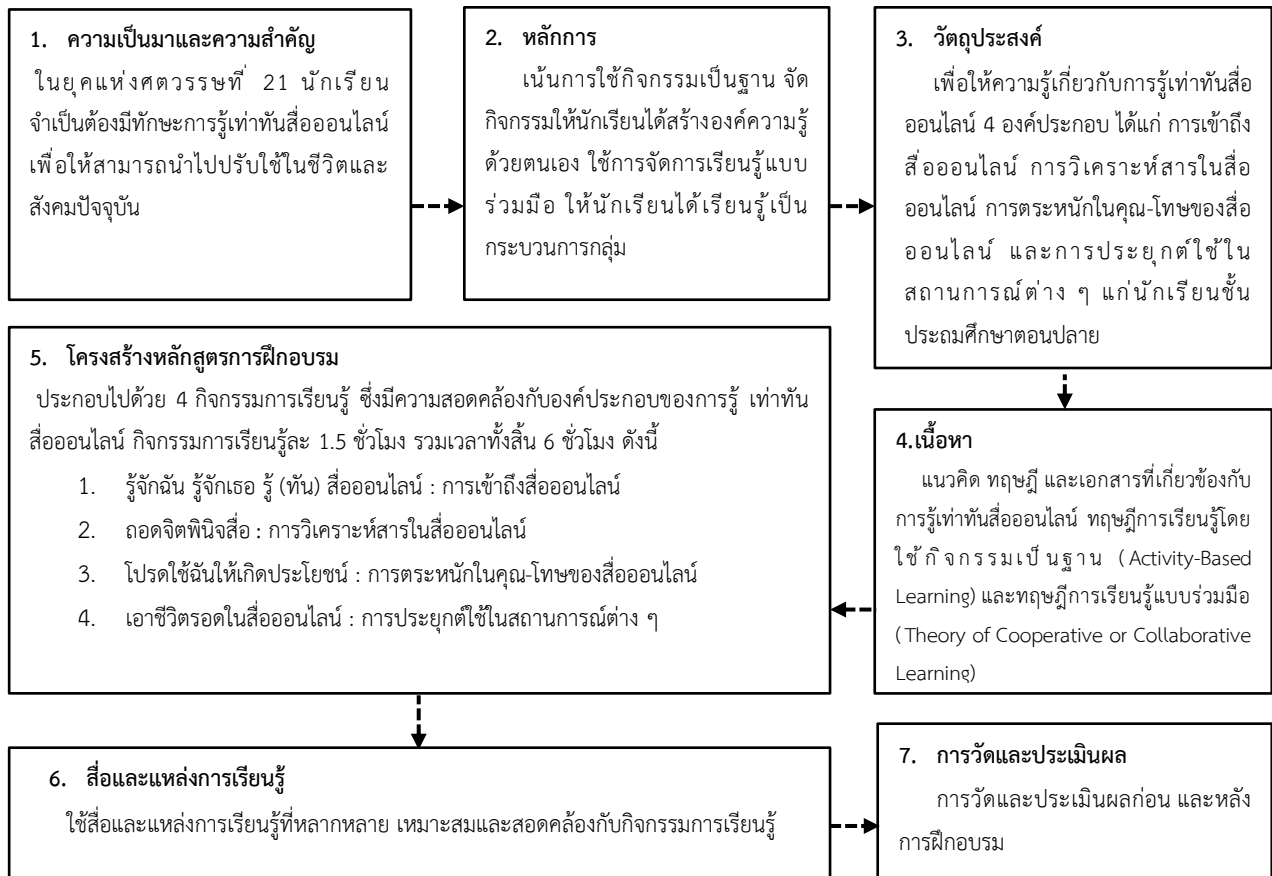
กิจกรรม	สื่อและแหล่งการเรียนรู้
รู้จักฉัน รู้จักเธอ รู้ (ทัน) สื่อออนไลน์	- บัตรสัญลักษณ์ของแอปพลิเคชันต่าง ๆ - ข้อคำถามวัตถุประสงค์การใช้งานของแอปพลิเคชัน
ถอดจิตพิณจีสื่อ	- ตัวอย่างสถานการณ์การถูกหลอกลวงจากการใช้สื่อออนไลน์ - บัตรภาพ และบัตรข้อความสำหรับการเล่นเกมแยกประเภทของสาร
โปรดใช้ฉันทให้เกิดประโยชน์	- บัตรภาพ และบัตรข้อความสำหรับการเล่นเกมการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย
เอาชีวิตรอดในสื่อออนไลน์	- ภาพยนตร์รู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี 2022 - สถานการณ์ในการใช้สื่อออนไลน์สำหรับแสดงบทบาทสมมติ

การวัดและประเมินผล

แบ่งเป็น 2 ระยะ โดยมีการวัดประเมินผลการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนก่อนเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรม และหลังเข้าร่วมฝึกอบรม

ทั้งนี้ รายละเอียดหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สามารถแสดงให้เห็นได้ดังภาพต่อไปนี้

หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ภาพที่ 1 รายละเอียดหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

2. ผลการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

2.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบวัดการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ก่อนและหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สามารถแสดงผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนการทำแบบทดสอบวัดการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ก่อนและหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

n = 20

ด้าน		ค่าเฉลี่ย	S.D.	t	df	p
การเข้าถึงสื่อออนไลน์	ก่อนเรียน	2.75	1.21	7.373	19	.000*
	หลังเรียน	4.45	1.32			

ด้าน		ค่าเฉลี่ย	S.D.	t	df	p
การวิเคราะห์สาร ในสื่อออนไลน์	ก่อนเรียน	3.05	1.32	6.091	19	.000*
	หลังเรียน	5.00	1.72			
การตระหนักในคุณค่า ของสื่อออนไลน์	ก่อนเรียน	3.35	1.42	4.807	19	.000*
	หลังเรียน	4.85	1.53			
และการประยุกต์ใช้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ	ก่อนเรียน	2.65	1.31	4.613	19	.000*
	หลังเรียน	4.00	1.52			
คะแนนรวม	ก่อนเรียน	11.80	4.12	10.101	19	.000*
	หลังเรียน	18.25	5.11			

* $P < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เฉลี่ยก่อนเข้าอบรมโดยภาพรวมเท่ากับ 11.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.12 และมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เฉลี่ยหลังเข้าอบรมโดยภาพรวมเท่ากับ 18.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.11 ซึ่งคะแนนการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เฉลี่ยหลังเข้าอบรมโดยภาพรวม สูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คะแนนการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนหลังเข้าอบรมทุกด้าน ทั้งด้านการเข้าถึงสื่อออนไลน์ ด้านการวิเคราะห์สารในสื่อออนไลน์ ด้านการตระหนักในคุณค่าของสื่อออนไลน์ และด้านการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ สูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน

2.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับเกณฑ์ร้อยละ 70 สามารถแสดงผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการวัด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	t	df	p
การรู้เท่าทันสื่อ ออนไลน์	18.25	5.11	91.25	3.721	19	.001*

* $P < .05$

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายหลังการใช้หลักสูตรกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.11 คิดเป็นร้อยละ 91.25 โดยการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พัฒนขึ้นในรูปแบบกิจกรรมฐาน 4 ฐาน ได้แก่ 1. รู้จักฉัน รู้จักเธอ รู้ (ทัน) สื่อออนไลน์ 2. ถอดจิตพิณจสี 3. โปรดใช้ฉันให้เกิดประโยชน์ 4. เอาชีวิตรอดในสื่อออนไลน์ กิจกรรมฐานทั้ง 4 ฐาน จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ทั้ง 4 องค์ประกอบที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นโดยองค์ประกอบที่ 1 การเข้าถึงสื่อออนไลน์ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการเลือกเข้าใช้สื่อออนไลน์แต่ละประเภทที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างถูกต้อง องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์สารในสื่อออนไลน์ ส่งเสริมนักเรียนให้มีความสามารถพิจารณาแยกแยะ ตีความองค์ประกอบของสารที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ องค์ประกอบที่ 3 การประเมินค่าของสารในสื่อออนไลน์ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการตระหนักรู้ถึงประโยชน์ และโทษของสารที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ และองค์ประกอบที่ 4 การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำการใช้สื่อไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง และเหมาะสม จากองค์ประกอบที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สามารถส่งเสริมให้นักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีภูมิคุ้มกันการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ และสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย การพัฒนานักเรียนตามองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิดา วิวัฒน์พาณิชย์ (2558) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ และกล่าวว่าในปัจจุบันสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้น จึงจำเป็นต้องส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ให้แก่ นักเรียน โดยทำให้นักเรียนตระหนัก เข้าใจ วิเคราะห์ ประเมิน และใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่อังคณา แวซอเหาะ (2564) ได้ระบุไว้ในงานวิจัยเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ: ทักษะที่ต้องรู้และนำไปใช้ในยุคสื่อสังคมออนไลน์ว่าผู้รู้เท่าทันสื่อออนไลน์ต้องมีความเข้าใจสื่อ สามารถวิเคราะห์ แยะแยะ ประเมินสื่อออนไลน์ได้ และที่สำคัญต้องรู้จักใช้สื่ออย่างรู้ตัวและตื่นตัว

2. ผลการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

จากการวิจัย พบว่า การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายเฉลี่ยหลังเข้าอบรมโดยภาพรวมสูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมตอนปลายสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้พัฒนามาจากการสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนาหลักสูตร จึงทำให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรได้ครอบคลุมการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Taba (1962) ที่กำหนดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรขั้นตอนแรกเป็นการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น และสัมพันธ์กับที่มารุต พัฒนา (2562) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่าในการร่างหลักสูตรจำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรต่อไป อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรโดยคำนึงถึงเป้าหมายที่ต้องการให้นักเรียนเกิดความตระหนักและมีความรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีการใช้สื่อที่เหมาะสม และสอดคล้องกับวัยและธรรมชาติของนักเรียน เนื่องจากการเรียนรู้ของ

นักเรียนจะเป็นไปตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Intellectual Development Theory) ซึ่งจะมีพัฒนาการไปตามวัยต่าง ๆ เป็นลำดับขั้น ดังนั้น การผลิต หรือเลือกใช้สื่อโดยเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของนักเรียนจึงช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น (ชาติชาย ม่วงปทุม, 2557; ทิศนา ขัมมณี, 2564)

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรยังจัดขึ้นโดยอิงทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning) กระตุ้นให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริงที่นักเรียนเคยพบเจอในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย นักเรียนสามารถเรียนรู้ไปด้วยความสนุกสนานตามวัย (กุลิสรา จิตระวี, 2562; ชาติชาย ม่วงปทุม, 2557; ทิศนา ขัมมณี, 2564) มีการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) ใช้เทคนิคบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง รวมถึงกรณีศึกษาในกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสสวมบทบาทในการคิดสำหรับเผชิญสถานการณ์จริง ได้ร่วมกันตัดสินใจ แก้ปัญหาหรือหาทางออกโดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (ประพจน์ พลชะวะ และคณะ, 2560) จึงทำให้นักเรียนซึมซับความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยเทคนิคกิจกรรมการบูรณาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยเทคนิคกิจกรรมการบูรณาการจัดการเรียนรู้ มีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ชนัญชิตา สุขทัศน์ และดุสิต กลิ่นเกษร, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนจากการทดสอบการรู้เท่าทันสื่อหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปัทมา รอดประพันธ์ และคณะ, 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ที่สร้างขึ้น สามารถพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับทักษะและองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ดังนั้น หน่วยงานทางการศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรม โดยมีการปรับให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ของนักเรียนในรูปแบบที่มีความหลากหลาย เช่น การเข้าค่ายฝึกทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจที่คงทนและถาวร

2.2 ควรทำการวิจัยติดตามผลการมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ที่
คงทนของนักเรียน หรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระยะยาว

2.3 ควรทำวิจัยเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์โดยมีการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการ
เรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระเพื่อให้นักเรียนเกิดการตระหนักรู้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์. (2562). *คู่มือรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ และเฝ้าระวังสื่อไม่ปลอดภัยต่อ
เด็ก และเยาวชน*. นนทบุรี: บริษัท เฟสท์ ออฟเซท (1993) จำกัด.
- กุลิสรา จิตธนาวนิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนัญชิตา สุขทัศน์ และ ผุสดี กลิ่นเกสร. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ด้วย
เทคนิคกิจกรรมการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.
Journal of Modern Learning Development, 7(11), 254-267.
- ชาติชาย ม่วงปฐม. (2557). *ทฤษฎีการเรียนรู้การสอน*. อุตรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- ทศนา แหมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์
ครั้งที่ 25. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิดา วิวัฒน์พาณิชย์. (2558). การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 9(3), 209-219.
- บุบผา เมฆศรีทองคำ และ ดนุลดา จามจุรี. (2554). การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ : วิถีทางในการสร้างพลังการ
รู้เท่าทันรู้เท่าทันสื่อ. *Executive Journal*, 31(2), 63-69
- ปัทมिता รอดประพันธ์, วิเชียร อ่างโรตติสกุล และ สายฝน วิบูลย์สรณ์. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเยาวชน
รู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(4), 156-170.
- ประพรพรรณ พลชะวะ, อังคณา กรัณยาธิกุล, ดนุชา สลีวงศ์ และ เลอลักษณ์ โอทกานนท์. (2560). แนวทางการ
พัฒนากิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*,
11(3), 23-30.
- พนม คลี่ฉายา. (2559). *การใช้งาน ความเสี่ยง การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และแนวทางการสอนเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ
ดิจิทัล สำหรับนักเรียนมัธยมในประเทศไทย ระยะที่ 1*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัยและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). *ถอดรหัส ลับความคิด เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ: คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ*. กรุงเทพฯ:
ออฟเซท ครีเอชั่น จำกัด.
- พัชรภา เอื้ออมรวนิช. (2561). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์. *สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์*, 24(พิเศษ), 22-30
- พีรวิทย์ คำเจริญ. (2563). การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล และทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาตอนต้น. *วิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 1(15), 54-66

- มารุต พัฒนา. (2562). แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 23 สิงหาคม 2566). จาก <https://shorturl.asia/xBfJ8>
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2566). จาก <https://shorturl.asia/yUw7B>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจกรรมโทรทัศน์ และกิจกรรมโทรคมนาคมแห่งชาติ. (ทำไมเราถึงต้องรู้เท่าทันสื่อ. ออนไลน์) (อ้างเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2566). จาก <https://bcp.nbtc.go.th/th/detail/2017-01-24-23-13-58>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลเจียฮั่ว.
- สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. พม. ร่วมแถลงผลสำรวจสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ และเวทีสัมมนา Child Grooming : ล่อลวงเด็กออนไลน์ ภัยร้ายที่ต้องจับ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2566). จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/60340>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อังคณา แวซอเหาะ. (2564). การรู้เท่าทันสื่อ:ทักษะที่ต้องรู้และนำไปใช้ในยุคสื่อสังคมออนไลน์. วารสารศิลปศาสตร์ (วังนางเลิ้ง) มทร.พระนคร, 1(1), 38-55.
- อุษณีย์ กังวารจิตต์. (2559). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเด็กและเยาวชน. รัฐสารวิรัช, 58(3), 79-92
- Hobbs, Renee. (2011). *Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom*. California: Corwin.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.